

Nr 254.

Af herr **Lindhagen**, om typografyrkets undantagande från giltighetsområdet för lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag.

Vid förra Riksdagen yrkades (motionen nr 150) att Riksdagen för sin del ville besluta, att lagen om förbud mot kvinnors användande nattetid till arbete i vissa industriella företag ej skall äga tillämplighet på typografyrket eller, om detta ej kunde bifallas, åtminstone ej på de kvinnliga typografer, som nämnda dag eller därförinnan haft anställning i yrket. Detta yrkande bifölls ej den gången.

Af bifogade lilla utredning, som verkställdes af två kvinnliga typografer, kan man få en liten begynnande inblick i hur lagen i detta yrke kommer att verka. Det är oefterrättligt att för kvinnorna på detta sätt förstöra ett yrke, i hvilket hitintills bereds arbeterskor den bästa utkomsten.

Med hänsyn härtill och hvad i förra årets motion anförts hemställes,

att Riksdagen för sin del ville besluta att lagen den 20 november 1909 angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag ej skall äga tillämplighet på typografyrket.

Stockholm den 27 januari 1911.

Carl Lindhagen.

Bilaga.

Rapport

öfver af oss hittills kända exempel på verkningarna af lagen mot kvinnors nattarbete inom typografikåren:

Isaac Marcus' Tryckeri-A.-B.: Redan den 16 juli 1910 blefvo alla iläggerskor. efter att ha tidigare muntligen varskotts, definitivt uppsagda till afflyttning på 14 dagar enligt följande formulär:

»Få härmed med anledning af att bolaget endast skall använda manliga iläggare uppsäga Eder till afflyttning den 30 juli 1910.

Högaktningsfullt
Isaac Marcus' Tryckeri-Aktiebolag
gm K. G. Staffund.»

I sätteriet, där förut hufvudsakligast kvinnlig arbetskraft användts, hafva. efter lagens antagande i Riksdagen, en ny ordning börjat göra sig gällande. Vid nytt behof af arbetskraft ha väsentligen endast antagits män. Enligt hvad vi kunna finna har bolaget undvikit att annonsera för att ej väcka sätтарinnornas uppmärksamhet.

A.-B. Fahlcrantz tryckeri: Intyg har lämnats att tryckeriet inte kan använda kvinnlig arbetskraft i samma utsträckning som förut. Ledningen har förklarat att vid brådsakande arbete middagstiden i stället måste användas, och kunna sätтарinnorna härigenom nödgas arbeta 13 à 14 timmar i följd med endast en halftimmas frukost-rast, hvilket är vida mer ansträngande än arbetet enligt den gamla ordningen. Några afskedanden ha ännu ej skett, men blir detta beroende af hur förhållandena utveckla sig.

Tryckeriet Gutenberg (Nordiska Förlaget): Arbetet är där fördeladt i skift. En iläggerska, som var anställd, kunde sålunda efter lagens ikraftträdande ej behållas, men blef öfverflyttad till bokbinderiafdelningen och fick därvid af godhet bibehålla sin gamla veckolön; dock är att märka att hon som iläggerska kunnat nå en högre lönegrad än för en bokbinderska är möjligt.

Beckmans tryckeri: Där ha användts flera iläggerskor, men är deras bibehållande nu beroende af huruvida tryckarna åtaga sig att vid öfvertid utföra iläggerskornas arbete.

Svanbäcks tryckeri: En sätтарinna sändes af förbundets platsanskaffningsbyrå som vikarie för en ledig sätтарinna, men blef ej antagen, ty en sätтары önskades. Faktorn förklarade att det numera är svårt för sätтарinnor att erhålla plats.

Norstedt & Söner: Har förut i stor utsträckning användt kvinnliga iläggerskor; numera antagas endast manliga iläggare. Sätteripersonalen har här alltid utgjorts af endast män.

Svenska Morgonbladet: Försök har gjorts att ordna arbetet så, att den kvinnliga personalen skulle kunna stanna. Hur detta skall ställa sig i praktiken är ännu för tidigt att afgöra, särskildt som det nu är den tid som tidningarna ha litet annonser. Hemställen till yrkesinspektionen, att, för ordnande af förhållandena så, att kvinnorna lättare kunde få behålla sina platser, få utnyttja de af lagen medgifna 60 undantagstimmarna genom 1 timmes arbete hvarje fredag mellan kl. 10—11 e. m. har enligt yrkesinspektörernas eniga lagtolkning af dem afslagits.

Stockholms-Tidningen: Den där anställda sätтарinnan har fått sitt arbete förlagdt till dagen, men har det för henne personligen ordnats så, att hon ej skall lida någon afsevärd förlust.

Sundsvall: En sätтарinna, som varit anställd 16 år i en tidning, har blifvit afskedad på grund af lagen.

Söderköping och *Eskilstuna:* De som haft skiftarbete hos vissa tidningar, ha fått sitt arbete förlagdt till dagen, på sistnämnda plats och sannolikt äfven på den förra mot lägre aflöning.

Efter hvad man nu kan finna har lagens verkningar ej visat sig så kännbara för de 18, hvilka under riksdagsdebatten ansågos blifva de enda som skulle drabbas af lagen; man söker merendels draga skälig försorg om dem, som för närvarande äro anställda, men platserna äro för framtiden förlorade för kvinnorna. Däremot tyckes den verka mera redan nu å civiltryckerier, där endast tillfälligt öfvertidsarbete förekommer.

Tydligt framgår dock redan nu att yrket för framtiden blir stängdt för kvinnorna, emedan endast i enstaka fall kvinnliga elever komma att anställas.

För öfrigt finns det en hel del både arbetare och arbetsgifvare, som ännu ej tyckas förstå hvad lagen verkligen innebär. På sådana platser kan man ej säga hur det kommer att ställa sig förrän någon direkt konflikt med lagen inträffar. På en hel del ställen är arbetstiden förlagd numera mellan kl. 7 f. m. och 5 e. m. och tror man sig därigenom slippa ifrån lagen. Denna anordning är dock som sagdt mera ansträngande.

Omkring 600 kvinnliga tryckeriarbetare finnas i Sverige.

Stockholm den 8 januari 1911.

Ida Johansson.
Sätтарinna.

Hulda Sundqvist.
Sätтарinna.
